

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сокол С.В., Шаповал К.А.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

У статті визначено основні зовнішні та внутрішні ризики, що впливають на стан страхового ринку. Наголошено, що ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Визначено кількість страхових компаній, а також основні показники діяльності страхового ринку та його динаміку. Вказано обсяги страхових премій отримані страховиками при страхуванні та перестрахованні ризиків та динаміку страхових премій за останні три роки. Визначено розмір валових страхових виплат та його динаміку за останні три роки, а також встановлено структуру валових та чистих страхових виплат.

Ключові слова: страховий ринок, страхові компанії, страхові премії, страхові виплати, страхові резерви.

Постановка проблеми. В сучасних умовах економічного розвитку України важливу роль відіграє ринок страхування, що є складовою фінансового ринку. Розвиток українського ринку страхування відбувається досить суперечливо і він далекий від світових стандартів. На сьогодні визначальним завданням державної політики в галузі страхування є забезпечення умов для його ефективного розвитку та підвищення його значення в економіці країни, оскільки надійний страховий захист виступає фактором соціальної та економічної безпеки як окремої людини, так і держави загалом. Тому розуміння того, в якому стані перебуває страховий ринок в сучасних умовах допоможе фахівцям та науковцям розробляти дієві заходи щодо покращення страхового клімату.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування та розвитку страхування в Україні присвячено ряд наукових праць відомих фахівців, а саме: В. Алешіна, В. Базилевича, О. Філонюка, В. Фурмана, С. Осадця, Р. Пікус, З. Шелудько, О. Філонюка та ін.

Виділення невіршених частин загальної проблеми. Однак для прийняття дієвих адекватних мір в напрямку удосконалення страхової політики, доцільно володіти сучасною та правдивою інформацією про стан страхового ринку в момент прийняття певних рішень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану страхового ринку України.

Виклад основного матеріалу. Страховий ринок – це частина фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формуються попит і пропозиція на нього [1]. Головною функцією страхового ринку є акумуляція та розподіл страхового фонду з метою страхового захисту суспільства. Страховий ринок перебуває під дією значних як зовнішніх, так і внутрішніх ризиків. Основними з них є:

- глобальні ризики, зумовлені циклічним характером розвитку світової економічної та фінансової систем, неможливістю передбачити час та масштаб чергової кризи;

- макро- та мікроекономічні ризики, пов'язані, зокрема, зі збереженням тенденцій до зниження темпів зростання національної економіки або окремих галузей, рівня інвестиційної активності, високого рівня інфляції та відсотків за банківським кредитуванням, низького рівня життя населення України, недостатнього рівня розвитку внутрішньої інфраструктури;

- фінансові ризики, що включають, зокрема, незадовільний фінансовий стан значної частини страховиків, низький рівень якості активів, залежність інвестиційних доходів від депозитної політики банківської системи;

- комерційні ризики, до яких, зокрема, належить посилення цінової конкуренції та загроза банкрутства значної кількості страховиків, зростання обсягу невиконаних зобов'язань між страховиками, у тому числі за договорами перестраховання, та у відносинах із контрагентами і партнерами (банками, інвестиційними компаніями тощо) [2].

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Він має два типи страхування – СК «Life» та СК «non-Life». СК «Life» – страхові компанії, що здійснюють страхування життя, СК «non-Life» – страхові компанії, що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя [3].

Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2016 становила 310, у тому числі СК «life»1 – 39 компаній, СК «non-life» – 271 компаній, (станом на 31.12.2015 – 361 компанія, у тому числі СК «life» – 49 компаній, СК «non-life» – 312 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2016 рік порівняно з 2015 роком, кількість компаній зменшилася на 51 СК, порівняно з 2014 роком зменшилася на 72 СК (табл. 1).

Таблиця 1
Кількість страхових компаній у 2014-2016 рр.

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2014	Станом на 31.12.2015	Зміни у 2016 році		Станом на 31.12.2016
			внесено інформацію	виключено інформацію	
Загальна кількість	382	361	6	57	310
в т.ч. СК «non-Life»	325	312	6	47	271
в т.ч. СК «Life»	57	49	0	10	39

Джерело: [4]

Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка представлені в таблиці 2.

Валові страхові премії, отримані страховиками при страхуванні та перестрахованні ризиків від страхувальників та перестраховальників за 2016 рік, становили 35 170,3 млн. грн., з яких: 13 220,0 млн. грн. (37,6%), що надійшли від фізич-

них осіб; 21 950,3 млн. грн. (62,4%), що надійшли від юридичних осіб.

За 12 місяців 2016 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила 32 414,2 млн. грн. (або 92,2% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя – 2 756,1 млн. грн. (або 7,8% від загальної суми страхових премій). Чисті страхові премії за 2016 рік становили 26 463,9 млн. грн., що становить 75,2% від валових страхових премій.

Чисті страхові премії за 2015 рік становили 22 354,9 млн. грн., або 75,2% від валових страхових премій (рис. 1) [4].

Обсяги валових страхових премій за 2016 рік збільшилися порівняно з 2015 роком на 18,3%, з 2014 роком зросли на 31,4%. Найбільший ріст валових страхових премій відбувся у IV кварталі 2016 року на 21,2% порівняно з III кварталом

2016 року. Чисті страхові премії збільшилися на 18,4% порівняно з 2015 роком, та на 42,3% порівняно з 2014 роком.

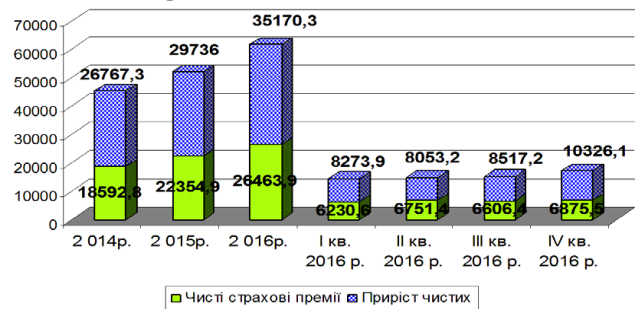

Рис. 1. Динаміка страхових премій за 2014-2016 рр. (млн. грн.)

збільшення валових страхових премій відбулося майже по всім видам страхування, а саме:

Таблиця 2

Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка

	2014	2015	2016	Темпи приросту	
				2015/ 2014	2016/ 2015
				%	%
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. одиниць					
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	35 975,7	109 106,8	61 272,8	203,3	-43,8
- зі страховальниками-фізичними особами	32 699,4	106 321,2	42 534,6	225,1	-60,0
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	98 737,5	93 322,5	118 198,4	-5,5	26,7
Страхова діяльність, млн. грн.					
Валові страхові премії, у тому числі:	26 767,3	29 736,0	35 170,3	11,1	18,3
зі страхування життя	2 159,8	2 186,6	2 756,1	1,2	26,0
Валові страхові виплати, у тому числі:	5 065,4	8 100,5	8 839,5	59,9	9,1
зі страхування життя	239,2	491,6	418,3	105,5	-14,9
Рівень валових виплат, %	18,9%	27,2%	25,1%	-	-
Чисті страхові премії	18 592,8	22 354,9	26 463,9	20,2	18,4
Чисті страхові виплати	4 893,0	7 602,8	8 561,0	55,4	12,6
Рівень чистих виплат, %	26,3%	34,0%	32,3%	-	-
Перестраховання, млн. грн.					
Сплачено на перестраховання, у тому числі:	9 704,2	9 911,3	12 668,7	2,1	27,8
- перестраховикам-резидентам	8 173,7	7 381,1	8 706,4	-9,7	18,0
- перестраховикам-нерезидентам	1 530,5	2 530,2	3 962,3	65,3	56,6
Виплати, компенсовані перестраховальниками, у тому числі:	640,9	1 345,8	1 233,2	110,0	-8,4
- перестраховальниками-резидентами	172,4	497,7	278,5	188,7	-44,0
- перестраховальниками-нерезидентами	468,5	848,1	954,7	81,0	12,6
Отримані страхові премії від перестраховальників-нерезидентів	12,9	38,1	40,1	195,3	5,2
Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам	9,9	12,9	14,2	30,3	10,1
Страхові резерви, млн. грн.					
Обсяг сформованих страхових резервів	15 828,0	18 376,3	20 936,7	16,1	13,9
- резерви зі страхування життя	5 306,0	6 889,3	7 828,2	29,8	13,6
- технічні резерви	10 522,0	11 487,0	13 108,5	9,2	14,1
Активи страховиків та статутний капітал, млн. грн.					
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С) БО 2))	70 261,2	60 729,1	56 075,6	-13,6	-7,7
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	40 530,1	36 418,8	35 071,9	-10,1	-3,7
Обсяг сплачених статутних капіталів	15 120,9	14 474,8	12 661,6	-4,3	-12,5

Джерело: [4]

автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»); страхування вантажів та багажу; страхування майна; страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ; страхування життя; медичне страхування; страхування від нещасних випадків; страхування медичних витрат; страхування кредитів.

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 2016 рік дорівнює рівню 2015 року (75,2%).

Протягом аналізованого періоду зменшилась кількість укладених договорів страхування на 22958,1 тис. одиниць (або на 11,3%), при цьому на 63686,5 тис. одиниць (або на 63,9%) зменшилась кількість договорів з добровільного страхування, куди входять: кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ; кількість укладених договорів страхування майна; кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків. Кількість договорів з обов'язкового страхування зросла на 40 876,9 тис. одиниць (або на 40,4%) за рахунок зростання договорів страхування від нещасних випадків на транспорті на 24 875,9 тис. одиниць (або на 26,7%).

Розмір валових страхових виплат за 2016 рік становив 8 839,5 млн. грн., у тому числі з видів страхування, інших, ніж страхування життя – 8 421,2 млн. грн. (або 95,3%), зі страхування життя – 418,3 млн. грн. (або 4,7%). Валові страхові виплати за 2016 рік збільшилися на 9,1% (до 8 839,5 млн. грн.) порівняно з аналогічним періодом 2015 року, чисті страхові виплати збільшилися на 12,6% і становили 8 561,0 млн. грн. (рис. 2).

Структура валових та чистих страхових виплат за 2015-2016 рр. представлена в таблиці 3.

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з 2015 роком збільшився на 739,0 млн. грн. (9,1%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 958,2 млн. грн. (12,6%). Зростання обсягів валових страхових виплат за 2016 рік мало місце у більшості основних системуючих видах страхування.

Збільшилися валові страхові виплати з таких видів страхування, як: страхування креди-

тів (збільшення валових страхових платежів на 799,1 млн. грн. (264,1%)), автостраховання (збільшення валових страхових платежів на 681,1 млн. грн. (21,4%)), страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 276,4 млн. грн. (237,5%)), медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 142,9 млн. грн. (11,9%)).

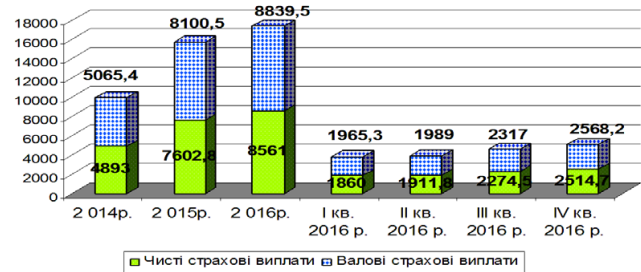

Рис. 2. Динаміка страхових виплат за 2014-2016 рр. (млн. грн.)

Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування фінансових ризиків на 467,2 млн. грн. (-33,3%), страхування майна (зменшення валових страхових виплат на 284,4 млн. грн. (-65,5%), страхування життя (зменшення валових страхових виплат на 73,3 млн. грн. (-14,9%).

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року зменшився на 2,1 в.п. та становив 25,1%. Рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2016 становив 32,3%, що менше на 1,7 в.п. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 56,9% та 58,8%, за видами добровільного особистого страхування – 40,8% та 43,2% відповідно.

Операції вихідного перестраховання за 2016 рік зросли на 27,8% з 9 911,3 млн. грн. до 12 668,7 млн. грн. за рахунок збільшення на 1 325,3 млн. грн. обсягів перестраховання в середині країни та збільшення на 1 432,1 млн. грн. операцій з перестраховання із страховиками-нерезидентами.

Таблиця 3

Структура валових та чистих страхових виплат за 2015-2016 рр.

Види страхування	Страхові виплати, млн. грн.				Темпи приросту страхових виплат, %	
	2015		2016		валових виплат	чистих виплат
	Валові	Чисті	Валові	Чисті		
Автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»)	3187,2	3 077,6	3 868,3	3 707,5	21,4	20,5
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1 198,5	1 197,8	1 341,4	1 339,9	11,9	11,9
Страхування кредитів	302,6	302,6	1 101,7	1 101,7	264,1	264,1
Страхування фінансових ризиків	1 402,6	1 257,3	935,4	822,8	-33,3	-34,6
Страхування життя	491,6	491,6	418,3	418,3	-14,9	-14,9
Страхування вантажів та багажу	116,4	114,7	392,8	392,5	237,5	242,2
Страхування медичних витрат	169,2	169,1	216,8	216,1	28,1	27,8
Страхування майна	434,1	429,3	149,7	149,4	-65,5	-65,2
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	109,8	106,4	81,9	81,4	-25,4	-23,5
Інші види страхування	688,5	456,4	333,2	331,4	-51,6	-27,4
Всього	8 100,5	7 602,8	8 839,5	8 561,0	9,1	12,6

Джерело: [4]

Страхові резерви станом на 31.12.2016 зросли на 13,9% у порівнянні з аналогічною датою 2015 року, при цьому технічні резерви – на 14,1%, а резерви зі страхування життя – на 13,6%.

У порівнянні з аналогічною датою 2015 року зменшились такі показники, як загальні активи страховиків (-7,7%); активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів (-3,7%) та обсяг сплачених статутних капіталів (-12,5%).

Висновки та пропозиції. Отже, проведені дослідження показали, що страховий ринок

України перебуває на етапі формування, поступово адаптуючись до вимог європейського та світового ринків. Для цього вітчизняним страховикам необхідно переймати зарубіжний страховий досвід та змінювати власні моделі функціонування, зокрема вдосконалювати механізм державного регулювання діяльності страхових компаній; адаптувати до світових стандартів страхове законодавство, впроваджувати новітні технології зі страхування та новітні стандарти якості обслуговування в цій сфері.

Список літератури:

1. Лондар С.Л., Тимошенко О.Б. Страховий ринок та його структура: Навч.посібник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/17530607/finansii/strahoviy_rinok_yogo_struktura
2. Рудь І.Ю. Аналіз страхового ринку України // Глобальні та національні проблеми економіки, Випуск 10, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/178.pdf>
3. Сукач О.М., Сарана Л.А. Сучасний страховий ринок: сучасні реалії та перспективи / Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту, Випуск 1(20), 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.pdf
4. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України // Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>

Сокол С.В., Шаповал К.А.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ

Аннотация

В статье определены основные внешние и внутренние риски, влияющие на состояние страхового рынка. Отмечено, что рынок страховых услуг является вторым по уровню капитализации среди других небанковских финансовых рынков. Определено количество страховых компаний, а также основные показатели деятельности страхового рынка и его динамику. Указано объемы страховых премий полученных страховщиками при страховании и перестраховании рисков и динамику страховых премий за последние три года. Определен размер валовых страховых выплат и его динамику за последние три года, а также установлена структура валовых и чистых страховых выплат.

Ключевые слова: страховой рынок, страховые компании, страховые премии, страховые выплаты, страховые резервы.

Sokol S.V., Shapoval K.A.

Kharkiv National University of Construction and Architecture

ANALYSIS OF CURRENT INSURANCE MARKET OF UKRAINE

Summary

The authors identified key internal and external risks that affect the state of the insurance market. The authors emphasized that the insurance market is the second level of capitalization of other non-bank financial markets. The authors determined number of insurance companies, and major indicators of the insurance market and its dynamics. The authors specified amount of premiums received by insurers for insurance and reinsurance risks, and dynamics of insurance premiums for three years. The authors determined amount of gross claims paid and its dynamics over the past three years and set the gross and net insurance payments.

Keywords: insurance market, insurance companies, insurance premiums, insurance payments, insurance reserves.